

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Dumineca, Foi'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v.a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $\frac{2}{3}$ galbini mon. sunatória.

Anulu XXXV.

Se prenumera la poste c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 50.

Brasovu 6 Iuliu 24 Iunia

1872.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.
Transilvania.

Alb'a Iulia. (Despre conferintia națională.) Toti aceia, cari au disu de $1\frac{1}{2}$ anu incóce, ca romani transilvani ar' fi cadiutu in neactivitate, nepasare, inertia, astadi, dupa tienerea conferintiei din 27/15 Iuniu a. c. trebuie se recunoșca si se se convinga, ca s'au insielatu. Acea conferinta se conchiamase de catra dd. cons. Ilie Macelariu, si advacatii Dr. I. Ratiu et M. Nicola intre impregiurari fórte nefavorabili, sub impresiunea unor sciri si faime de natura a descuragia pe fórte multi că se nu mérga la conferintia. Las' ca conferintia, că destinata a lua concluse anume in cestiunea electorale, era conchiamata totu din acelea cause fórte tardiu, adica in óra a dòuespre-diecea, déra apoi circulariul episcopescu dela Lugosiu*) si mai multe telegrame tramise dela nu scimu ce felu de comitetu din Sibiu, au ametitu pe mai multi ómeni slab de angeru, că chiaru de acolea de prin tienuturile invecinate se nu mérga la conferintia dela Alb'a Iulia. Cu tóte acestea s'au adunatu pe 27 din diverse tienuturi unu numru de 210 barbati, cari s'au inscris in catalogu că membrii, cari voliescu a partecipa la lucrările conferintiei in modu solidariu.

In sér'a din 26 dela 6 óre inainte s'au tie-nutu ici colea consultari in gruppe, era anume una la G. Baritiu in numeru de treidieci si mai bine de barbati. Acilea se ventila cestiunea alegerilor patru óre intregi, din diverse puncte de vedere, era in fine fù invitatu totu Baritiu că se resume tóte opiniunile cate s'au desvoltat in acea séra si la cate se parea, ca s'ar fi involitu cei mai multi, pentru că se fia vreuna punctatiune positiva, care se se pótă da conferintiei in discusiune de catra celi trei barbati conchiamati, ca-ci spre acestu scopu nu se aflá formulatu nimicu. Acele punctatiuni s'au perlesu in demanéti a urmatória intr'unu cercu mai micu de membrii si s'au aflatu, ca de si in pp. 3 et 5 erá repetitiune de idei, care ar' fi trebuitu a se contrage in cuvinte mai pucine, déra că substratu alu discusiunei potu trece.

Membrii conferintiei se adunara punctu la 10 óre de catra cei trei barbati conchiamatori, in beseric'a greco-orientale, alu carui comitetu avu bunateate a o deschide spre scopulu ce stá inainte. Indata dupa aceea conferintia se constitui alegundu-si de presiedinte pe Dr. Ioane Ratiu prin aclamatiune unanimă. Presiedintele alesu, dupace comunică adunarei causele grele, pentru care cativa barbati aflara cu cale că dsa cu ceilalti doi colegi ai sei se conchiamă conferintia, si dupace asecură pe adunare prin unu telegramu dela Clusiu, ca ministeriulu nu avuse nimicu in contra unei conferintie ad hoc, si ca a denumitu la acésta conferintia si unu comisariu in persón'a domnului Dánfi primariulu urbei Alb'a, deschise siedinti'a prin unu apelu caldurosu la prudenti'a si moderatiunea fiacarui membru alu conferintiei. Se canta Imperate cerescu in choru cu mare pietate, dupa care urmà hymnulu imperatescu, carele se finí cu intreitul „Se traiésca Maiestatea Sa Franciscu Iosifu I.“! Se alesera

patru secretari in persoanele domniloru I. Antonelli, M. Nicola, Horsia, Dr. Racuciu.

Intre aceste intrase si dn. comisariu Dánfi in adunare.

Dupa aceste presiedintele invită pe G. Baritiu că se perlega punctatiunile susu atense, alu caroru cuprinsu urmedia mai la vale. Inceputulu séu cum amu dice protasis, unde se constata ca dela an. 1869 incóce „situatiunea nu s'a scaimbatu intru nimicu“, se primi de catra adunare cu afirmari sgomotose si intre vivate entusiastice. Totu ce au urmatu mai departe din acele punctatiuni, fù ascultat cu atentiune incordata, inse in tacere multu semnificatória. Se decide a se alege una comisiune de 15 membri si anume pres. Ratiu, Baritiu, can. Vlassa, Hodosiu, Macelariu, Antonelli, Axente, Lad. Vaida, M. Nicola, prof. Moldovanu, adv. Nemesiu, sen. Dobo, Dr. Tincu adv., Horsia adv., Dr. Racuciu adv.

Acestei comisiuni se transpusera acele puncte, pentru că se formuledie din ele unu proiectu de resolutiune, séu conclusu. Siedinti'a se suspense, era comisiunea se retrase spre a se apuca la lucru.

Punctatiunile suna asia:

„Conferintia nat. rom. conchiamata de catra confratii nostri Dr. Ratiu, E. Macelariu si Mateiu Nicola — pe diu'a de adi, spre a delibera in cestiunea alegerilor dietali, luandu de nou in deaprope consideratiune acele ratiuni grave, cari au constrinsu pe conferintia tienuta la Mercurea in Martiu 1869, că se recomande alegatorilor transilvani romani abstinenti'a totala dela urnele electorale deschise pentru diet'a Ungariei, a aflatu din nou, ca in acestu respectu situatiunea nu s'a schimbatu intru nimicu, prin urmare, ca ratiunile cari ni au impusu abtienere in an. 1869 existu si pentru an. 1872. De alta parte inse membrii acestei conferintie au adusu cu sine trist'a experientia, ca chiaru si acei pucini alegatori romani, pe cati ii sufere legea cea vitrega a merge la urnele electorale, suntu espusi de catra agentii partitelor politice la cele mai pericolóse intentatiuni, cari ameintia cu ruin'a morală pe generatiuni inainte. — Acesta singura consideratiune a induplecatu pe conferintia de adi a lua urmatóriele

CONCLUSE:

1. Membrii acestei conferintie -si impunu siesi obligatiunea de a lua in mana cestiunea electorale prin tóte ceturile electorale, pe unde inca nu este prea tardiu si a conduce pe alegatorii romani la urnele electorale, inse numai in sensulu programei nóstre nationali cunoscute de tota lumea, cum si cu scopu de a paralisa tentatiunea.

2. Membrii acestei conferintie nu voru intra in negotiatiuni si invioeli séu pacte electorale cu nici una partita, care nu va fi adoptatu si sustinutu program'a natiunei romanesci transilvane.

3. Membrii conferintiei voru sustiené si ajutá namai reusirea acelor candidati romani, cari se voru obliga pe onórea si in conscienti'a loru, ca voru persevera pe langa program'a nationale si o voru apara barbatesce in tota vieti'a loru, prin urmare ca alesi fiindu, in calitatea loru de deputati nu voru partecipa la nici unu felu de alta legislatiune, pana candu nu se va vedé realizata program'a nationale.

4. Membrii conferintiei actuale astepta dela deputati, cari pótă ca voru fi alesi, că ferinduse

de ori-ce passi, cari ar' fi de natura de a compromite drepturile autonóme ale marelui principatu alu Transilvaniei si libertatea naționale a poporului romanescu, mai vertosu se remana perseveranti pe terenul deschisul si datu natiunei intregi, prin urmare si loru, prin prea inalte rescripte imperatessi si anume celu din 21 Aprile 1863 si celu din 15 Iuniu 1863, care suntu in mare parte emanatiuni ale diplomei Leopoldine, care inse cuprindu totu una-data cele mai solemne promisiuni imperatessi facute in favórea natiunei romanesci, in urmarea repetitelor petitiuni nationali.“

Dupa discussiuni pe catu de instructive si interesante, pe atata si moderate, in fine catra 4 óre dupa am. se vediu, ca este imposibile a uní opinioniile tuturor, pentru că se ésa unu proiectu primitu in unanimitate; asia punctatiunile modificate numai in motivarea loru se pusera la votu si se adoptara cu majoritate; pentru ca se alese una minoritate, care stete puru si simplu pe langa abtienere totale; inse dechiară, ca ea se va supune cu totulu la volenti'a majoritatii, indata ce aceea se va manifesta in siedinti'a publica in contra'i, ba mai dechiară, ca ea nici -si va apara votulu seu, ci va lasa cu totulu in vol'i a altoru membrii, că se lu apere séu se lu combata, numai că se nu se dè ocasiune la vreunu conflictu.

Dupa 4 óre se redeschise siedinti'a publica si se perlesera din nou punctatiunile, care acuma luanse caracteru de proiectu alu comisiunei. De odata se redica voci? Se audim si proiectulu minoratatei. Se ascultă si acela si fù primitu cu aplause. Se incepù desbaterea generale. Frumóse poteri de elocentia se mesurara unele cu altele. Déra se cuvene a insemnă, ca dintre membrii minoritatii numai dn. Moldovanu apară proiectulu formulatu de dsa. Erá de prisosu, pentru ca s'au scolatu alti mai multi, cari lu defendea cu tota energi'a. Sér'a pe la 8 óre urmà votarea prin scularie si siedere si prin contra-proba. Numai 28 (dóuedieci si optu) de membrii au votatu pentru proiectulu comisiunei!

Apoi déra passivitate, inertia, somnu, mórté!

Reu se insiela care judeca asia. Déca cumva dn. Dr. Racuciu va ave bunatate se publice insemnarile sale stenografice, atunci ómenii voru sci se-si formede mai bine judecat'a loru, si mai bine voru sci aceia, cari au fostu martori ai adencei amaratiuni sufletesci, pe care o adusera cu sene mai multi membrii de prin comitate, din una miie de cause. Absoluta abtienere, pentru ca neincredereata catra legislativ'a ungarésca este absoluta, afundu inradecinata, in catu une-ori pare ca nici nu poti se ti-o esplici. Decatu asia, decatu cu astfelu de lege electorale, mai bine nimicu, nimicu, nimicu, inse mai bine absolutismu. Si bine se fia constatat, ca nu nisce baieti, si nu nisce tierani impilati porta acestu limbagiu, ci barbati in totu respectul matori si seriosi.

Éca unde au impinsu lucrurile, de una parte impieliatulu egoismu, éra de alt'a gretiosulu servilismu. Dumnedieu si imperatulu se ne aiba de scire!

Restulu lu veti afla din procesele verbali.

Votulu minoratatei suna asia:

„Considerandu, ca pusetiunea politica a natiunei romanee in Transilvania dela 1869 nu s'a schimbatu intru nimicu;

Considerandu, ca drepturile politice nationali

*) Se va publica.

ale natiunei romane nu suntu recunoscute, si conditiunile neaparate pentru existentia natiunei romane ca individualitate nationale ni se subtrag:

Conferinta decide a recomenda alegatorilor romanii abstinerarea dela alegerea deputatilor pentru diet'a pestana, conformu conclusului dela Mercurea. Ioane Moldovanu, Augustu Horsia, Axente Severu, G. Baritiu, Dr. Tincu, Gabriele Manu.*

Acestu proiectu fă modificatu numai in partea prima, unde se adause motivarea dela proiectulu majoritatem. — (Voru urmă.)

Brasovu 4 Iuliu 1872.

Dupa ce se primi scirea, ca Domnitorul Romaniei Carolu va cerceta Predealulu, marginea teritorului vecine, mersera si de aici doi insi dd. Ioane Pedure si Stef. Kászonyi, ca tramsi din partea c. comerciale si industriale, ca una deputatiune de salutare, care beneventandu pe Domnitoru si atingandu si cōrdele necesitati combinare drumului de feru, pelunga alte interese comerciali, primira dela Domnitoru incredintiarea, ca dorint'a Inaltimie Sale inca e, ca afara de Uituzu se se midiulocesca junctiunea calei ferate austro-ungarice cu ale Romaniei si prin pasulu Temisiu, ceea ce se astăpta acum a se sprijin si din partea ministeriului si a camerei Romaniei. D. Pedure salută pe Domnitoru romanesce si deputatiunea primi dela Domnitoru responsulu cu intielesulu de susu érasi romanesce, cu multa placere si cu vorbe alese. —

Domnitorul se afla cu famili'a totu la monastirea Sinaia in societatea curtenilor si a unor demnitari, cari visita vil'a carpatina.

Reporturile despre semenaturi suntu forte imburatorie si cu deosebire graulu, rapiti'a si porumbulu preste asteptare bune, incat romanii va intrece si in cantitate si in calitate pe cea din anulu trecutu, mai preste tota Romani'a. —

Alegerile de dep. in Brasovu suntu acum defipte pe dilele de 22, 23 si 24, dupa ce comitetului centralu i a succesu a suptiea dreptului politico de alegere la o suma mare de reclamanti, cari inse nu se multumescu cu afarea cu cale a comitetului central, ci protestandu in contra volniciei, voru a-si reintregi dreptulu scurtatu prin apucaturi esclusive seu arbitrarie, intortocndu si eludendu intielesulu legei de alegere. Districtulu e chiamatu la alegeri pe 22, cetatea in 23 si suburbile in 24 Iuniu, in cas'a pretoriale, unde in presenti'a antistieloru comunale se voru da siedurile inscrise cu doi deputati. Consemnatuniile alegatorilor se afla dela 6 pana la 9 Iuliu in cas'a sfatului, in antisiambru. —

In Sibiu se facu alegerea cu pompa mare, romanii infratiti cu ungurii, cu music'a in frunte trecundu pe la metropolia, strigara se traiésca, si-si detersa voturile la d. consiliarii in pens. Pavelu Dunca si la directorulu gimn. de statu Veres; inse fiindu abia 400 romani si 100 unguri, er' sasii la 2000 se alesera totu fostii dep. Rannicher si Kapp. „H. Ztg.“ dice, ca in Oresti'a se lucra, ca se se aléga d. Baritiu si unu barbatu din Sibiu ca deputati, er' in Sebesiu d. Babesiu si unulu din Mocionesci. Totu asia se vorbesce si despre Fagarasiu; inse numai catu se vorbesce de catra cei, ce turbura apele, pentru ca ei voru a prinde pesci. —

„Kr. Ztg.“ reportéza, ca la Covasna nu 3, ci numai doi ómeni, reservisti, cari se aruncara asupra ostasilor, cadiura morti, unulu puscatu, altulu strapunsu cu baioneta, si ca presied. alegorilor ar' fi fugit catra Borszék; er' alegorile se voru face sub asistentia mergandu comisiunea din satu in satu?!

In Ungari'a alegorile suntu mai pe finite, deakistii esira cu 205, er' stangacii cu 114 deputati. Dintre romani se mai alesera: dd. G. Ioanovich, Ales. Popescu, Besanu, Dr. Hodosiu cu programu nationalu si Petru Nemesiu in cerc. Mociu. —

In Croati'a s'a constituitu diet'a si se va intreprinde alegerea in delegatiune la Pest'a, er' dupa acésta se va desbate adres'a la cuventulu de

tronu. Unu felu de invoiela intre partite a produsu succesulu, ca se se pote mai curundu incepe cursulu lucrarilor dietali. —

Caus'a romana la 1872.

(Urmare.)

Al. XXXIX. Noi n'avemu nimic'a in contra, ca celealte natiuni politice ale Ardélului se se recunosc si mai incolo de atari, se aiba chefi loru jurisdictionali si nationali, si se se personifice prin universitati politice nationali; déca tota aceasta s'au potutu face si acum ca si mai inainte fara pericolatarea integraticei coronei Ungariei, si fara scaderea identitatii de dreptu si a unitatii nationale a statului ungaru: apoi pentru ce se nu se pote face asemene si pentru natiunea romana, fara de a o constringe ca se reinnoiesca éra de a capo séu se continue procesulu politico celu neprescriptibile, ce l'au portat mai bine de 400 ani incóce? Quod uni justum alteri aequum.

Al. XL. Din analis'a legei pentru uniune, prin care amu aratatu totu deodata nu numai diferint'a déca si importanta egalitatei de dreptu politico-nationala facia cu egalitatea de dreptu individualu — dupa cum dice legea — fara deosebire de nationalitate si confesiune, — se vede apriatu si aceea, ca legea de nationalitate cuprinsa in art. de lege 44 din 1868 e pre departe de a suplini drepturile, ce purcedu din egalitatea de dreptu politico-nationala. Déca acesta lege de nationalitate dupa cum ea s'a formulat in numitulu art. de lege nu satisface nici chiaru libertatii si egalitatii de dreptu individualu, cu atatu mai putinu a cerintelor impreunate cu dreptulu de nationalitate in intielesulu celu adeveratu, pe care l'a afflatu legislatiunea ungara ca surogatu pentru dreptulu de natiune politica cu restringere numai la dreptulu de limba.

Al. XLI. Dupa ce legea 44 din 1868 in titulatur'a sa recunosc egalitatea dreptului de nationalitate, si totusi in introducerea legei esprime, ca toti locuitorii Ungariei, de ori-ce nationalitate, facu numai o natiune politica de statu, restringandu dreptulu de nationalitate ce si l'au pusu de principiu alu legei numai la usuarea diferitelor limbii, ce mai stau in tiéra ca unu articlu de moda treatorie, prin urmare denegă si existenti'a dreptului de nationalitate: apoi urmeza in 29 de §§ nu de a regulá egalitatea de dreptu, macaru a limbei, ci restringerea acestui dreptu pana la imposibilitatea de a mai poté usuá si alta limba decatua cea maghiara.

Éta totu ce cuprinde art. de lege despre egalitatea dreptului de nationalitate?

Al. XLII. Abstragandu acum dela acésta logica legislatória, unica in felu seu, — pentru ca se pote, ca altii se intieléga si numai noi se nu o potem cuprindu, — abstragandu mai incolo si dela legile cele de mai inainte atat'a ale Ungariei, catu si ale Ardélului, cari incepndu dela axiom'a cunoscuta a St. Stefanu, primulu rege alu Ungariei, ca: regnum unius linguae debile et imbecile, pana la acea concatenatiune neintrerupta de legi ulteriori ale acestoru dōue tieri, continue recunosc pre teritoriulu Ungariei si alu Transilvaniei afara de natiunea ungarica si sicula, si natio ilirica, valachica, saxonica, pentru ca atari natiuni existendu in fapta nu se potu nega prin lege, si de se nega numai inzadaru se nega, era corelatiunea loru se pote subsume sub o natiune colectiva a statului ungaru si acum ca si mai inainte, fara de a pericolata unitatea si intregitatea statului si fara de a fi lipsa de a denegă individualitatea singuratecelor nationalitati, abstragandu mai departe si dela acel faptu istoricu, ca limb'a oficioasa, a tuturor nationalitatilor din Ungari'a, prin urmare a statului ungaru mai inainte a fostu cea neutrale latina, — pentru ca si noi recunoscem necesitatea substituirei ei prin limbile cele vii, si nu suntem neaplecati de a recunosc(?) pre cea maghiara, ca pre un'a, care se arata intre celealte mai acceptabile pentru trebile diplomatice si centrali fara prejudiciu celorulalte limbii; abstragandu in fine si dela concesiunile facute de Kossuth la an. 1849 in numele Ungariei, pentru ca nici noi nu punem vreo valore positiva pre promisiuni facute intre impregiurari extraordinari, candu pote nici lui nu i mai sta in potere de a poté dā acea ce promitea: déca cu totu dreptulu potem apelá la declaratiunile casei ablegatorilor Ungariei facute la adres'a loru din 12 Aug. 1861, si cu deosebire in proiectulu de lege despre egal'a indreptatire nationala, elaborat u de comisiunea de 67 barbati ai Ungariei, cari si astadi stau

in fruntea Ungariei. De si acelu operatu nu multimea pre deplinu dreptele postulate ale nationalitatilor Ungariei: totusi ce deosebire intre aceiasi si intre legea 44 din 1868? ce regresu infrișcosiatu? Pre candu acelu operatu cuprindea in sine celu pucinu recunoscerea positiva de drepturi nationali si limba, art. 44 din 1868 nu e alt'a decat negatiune absoluta a ori-carui dreptu de nationalitate, si o restringere de limbile acestor' apana la nimicire.

Al. XLIII. Art. de lege 44—1868 in § 1 decretéza, ca limb'a statului fiindu cea maghiara, si limb'a dietei de aici incolo e singuru cea maghiara. Facia cu dispusetiunea acésta trebue se constatamu mai antaiu, ca romanii ardeleni s'au folositu de limb'a loru atat'a in diet'a din Sibiu, catu si in cea din Clusiu din an. 1865, prin urmare ei nu se potea priva de acestu dreptu nici chiaru in diet'a din Pest'a, pentru ca afara de aceea, ca o natiune nu se poate priva de limb'a sa niciu, chiaru si art. XII alu dietei ungare din 1848 au garantat tota libertatile si drepturile speciale ale Ardélului, prin urmare si dreptulu limbei romane, care acolo era egal indreptatita cu cea maghiara. Déca acestu dreptu se recunosc Croatiei, apoi cu atatu mai multu trebue elu se se recunosc Ardélului si romanilor, cu catu Ungari'a afara de Ardél, este locuita inca de unu milionu si diumentate de romani.

De aici urmeza, ca déca Ardélul s'a unitu cu Ungari'a, acestu statu trebue se respecteze acestu dreptu alu romanilor si in diet'a comune, séu déca crede, ca acésta concesiune ar' fi o greutate pentru diet'a Ungariei, apoi trebue se constatamu si noi greutatea nostra de a suporta o privare de dreptu, prin urmare alternativ'a e neincungiuabila, ca ori se se restituie diet'a Ardélului macaru intratata, incat romanii se aiba acolo terenu de a-si intrebuinta limb'a sa parlamentara, ori concédase acestu dreptu si in diet'a Ungariei. — Unitatea nationale a statului ungaru, care se aduce de motivu alu legei, dupa cum amu aratatu mai susu, precum si mai inainte asia si acum nu se pote altera prin dreptulu de nationalitate si limba, si faptul, ca croatii si fumanii se potu folosi de dreptulu limbei loru in diet'a Ungariei, dovedesce, ca unitatea de statu nu patimesce nici o vatamare. — Déca dupa parerea nostra e si o dispositiune de prisoșos de a asigurá limb'a maghiara pentru parlamentu, cu vatamarea dreptului celorulalte nationalitatii ale statului, unde aceste nationalitatii, déca nu ar' fi oprite positivu, s'ar folosi spontaneu in parlamentu de limb'a maghiara ca de un'a, carea din necesitate e chiamata de a fi limb'a de cointelegere mutua intre diferitele nationalitatii. Senatulu imperiale din Cislaitani'a n'a adusu atare interdictu, si de aceea se folosesc toti de limb'a germana, era déca s'o auditu acolo si alte limbii, ast'a s'a intemplatu forte raru, si mai cu séma la acte ceremoniale, d. e. la punerea de apromisiune, precum ast'a s'a intemplatu si in diet'a Ungariei, in care croatii au bineventatui diet'a Ungariei in limb'a loru, si mai multu de abia s'a mai auditu atare intrebuintare.

In fine nu potem retace nici acea trista impregiurare, ca de si acestu § promite publicarea autentica a legilor in toate limbile patriei, astazi legile Ungariei se potu afla numai in limb'a maghiara si germana.

Al. XLIV. § 1 alu legei decretéza mai de parte, ca limb'a guvernarei tieri in toate ramurile ei e cea maghiara. Si aici trebue se constatamu, ca limb'a romana s'a folositu in Ardél in toate ramurile guvernarei tieri de susu pana diosu prebasea egalei indreptatiri cu limb'a maghiara si germana. Déca inse organelor centrali ale regimului ungaru li e cu neputintia de a intrebuinta in toate afacerile sale toate limbile din Ungari'a, apoi nu i e cu neputintia de a concede ca pre teritoriulu Ardélului, unde s'a potutu fara dificultate — se se intrebuinteze cele trei limbile ale tierii acolo in toate ramurile administrative, si de a primi de acolo actele oficioase in ori-care din acele trei limbii fara de a constringe pre organele subalterne de acolo de a se face masine traducatiorie pentru comoditatea organelor centrali, pentru ca e si de lipsa ca organele centrali se afle genuinile postulate ale poporului chiaru in limb'a lui. Nu populatiunea se intrebuinteaza limb'a organelor centrali, pentru ca acésta ar' fi si o impossibilitate, ci organele centrali se cunosc limb'a poporului. Déca suntemu bine informati, apoi scimus ca la curia regesca, unde vinu acte procesuali in toate limbile patriei, institutiunea de tradicatori s'a afatu cu totulu nu numai netrebuintioasa, ci si de prisosu, pentru ca acolo se afla o combinatiune norocita de judecatori, nu numai

din tóte nationalitatile déra si de barbati, cari flacare cunosc multe limbi, si lucrurile mergu curente fara de nici o dificultate. Aplicește asia déra si pre la ministeriale centrali asemenea barbati din tóte nationalitatile, apoi dispozițiunile cele restringetórie de intrebuintarea limbelor patriei din § 1, 2, 4, 5, 15, 16, 20, 23 si 25 alu legei de nationalitate, cari constringu pre tóte jurisdicțiunile politice, beseresci si scolari precum si alte corporațiuni de nationalitate nemaghiara, de a intrebuintá limb'a maghiara facia cu organele superioare ale statului, ceea ce in multe locuri e chiaru si o imposibilitate, se voru arata cu totulu de prisosu si nejustificate; éra § 6 n'ar avé de lipsa de acea usia deschisa pentru amploiatii statului de a intrebuintá chiaru si facia cu comunele, partitele si personele private — dupa placere, séu cum dice legea — dupa potintia numai limb'a maghiara.

Al. XLV. Restringerile dreptului de limba in administratiunea justitiei facu, cá romanii se-si véda chiaru si causele lóru de dreptulu privatu pericitate. Trebuie se repetim si aici, ce amu premisu mai susu, ca dupa ce limb'a romana in Ardelu erá pre la tóte judecatoriele din tiéra egalu indreptatita cu cea maghiara si germana, éra judecatorii trebuiau se cunosca tustrele aceste limbi de tiéra, — astadi dupa legea de nationalitate se respinge folosirea limbei romane prin judecatorii din acele jurisdicțiuni, unde legea municipale si comunitale cea restringetórie prin voturile virili, face imposibile representarea romanilor macaru intr'o cincime a corpului representativu. De aici urmeza, ca romanii din Ardelu, cari aveau dreptulu de a se folosi de limb'a sa in tóte jurisdicțiunile, astadi ne-mai avendu acestu dreptu si nici judecatori cunoascatori de limb'a loru, trebue se si hazardeze causele sale de dreptu pre móra plenipotentialilor seu talmaciloru, cari nefindu constrinsi prin lege de a depune censur'a de limb'a romana, adeseori intielegu pre partitele mai reu cá judecatoriulu, séu le intortochiasa intielesulu asia, cá din aceea se urmeze perderea dreptului si ajungerea la sapa de lemn séu la furci; — pre candu pre de alta parte prin §§ 7 si 9 alu legei de nationalitate, advocatii romani suntu opriti de a intrebuintá limb'a romana chiaru si déca partitele pentru siguranti'a sa apriata pretindu acést'a. — Déca causele procesuali sumarie se potu pertractá si luá la protocolulu verbal si in limb'a partiteloru, si potu cá atari avé trecere prin tóte instantiele, dupa cum amuaratatu mai susu, fara vreo dificultate, apoi nu putem precepe, pentru ce se nu pótá avé asemenea tratare si trecere in limb'a partiteloru si acele cause procesuali, la cari trebue se intervina advocatii? si nu pricopemu nici ratiunea § 11, care prescrie ducerea cartiloru funduarie in limb'a maghiara, candu partitele au dreptu de a inchíá in limb'a loru propria tóte acele acte si documente de dreptu ce se transcriu in cartile funduarie, si candu aceste carti funduarie nu suntu instituite pentru comoditatea oficialilor ce nu cunoscu alta limbă decatua cea maghiara, ci pentru siguranti'a averei locuitorilor, cari au trebuintia de a luá in totu momentulu cunoștiu si convingerea nemidiulocita, de cele ce se trecu in acele carti. Cumca institutiunea de talmaci si translatori, prin care § 12 alu legei voi se oblesca dificultatile mestesiugite ale legei, s'a aratatu intr'adeveru nu numai nesigura si netrebnica, déra si de prisosu, cum amu atinsu mai susu; apoi vai! si amaru de dreptatea administrata prin talmacitori si restalmacitori!

Al. XLVI. Nu putem in se trece cu vederea acea impregiurare trista, ca cu tóte, ca legea de nationalitate concede unu feliu de dreptu de limba forte restrinsu alu partiteloru facia cu organele cele mai de diosu ale administratiunei publice in generalu: totusi organele oficiose, cari nu se tienu specialu de administratiunea politica seu judiciaria, credu ca suntu scutite de acestea datorintie de a respectá si de a intrebuintá insusi limb'a poporului.

Cu deosebire organele finantiarie ale statului intrebuintéza eschisivu numai limb'a maghiara pana si la prescrierile si mandatele de solvire ale contributiunilor directe si indirecte si acelorulalte competitiei erariali, ce le ceru si le redica nemidiulocitu dela toti si dela singuraticii locuitori asia, incatu poporulu nepricopemu-le nu se pótá orientá dupa ele cá se li corespunda, seu fiindu prea nedepu incarcate, se reclame la tempu, ci trebue ori se pérda tempu si spese de calatoria dile intregi pana la orasiele cele mai de aprópe spre a cere pre bani deslucire dela barbati pricepatori de limba, cá apoi dela acestia se afle, ca intr'aceea a trecutu termene de reclamare si de recurgere, seu ca a-

tare recursu in limb'a maghiara pretinde spese si mai mari, ori déca nu vrea se se espuna la atari spese de calatoria si de recurse in limb'a statului, se astepte a casa pana va primi deslucirile necesarie, dela ecsecutorii, cari pentru incassarea detorintiei primitive si a speselor de ecsecu-tiune i vinde pana si bucurat'a cea mai de pre urma dela gur'a copiiloru.

Intra adeveru! celu ce mai crede, ca romanii pretindu dreptulu de limba numai cá unu obiectu de lucsu, apoi cobórese in ori-care locuintia a poporului, si lacrimele ce le va aflá pre facia aces-tuia, i va convinge, ca nici o sarcina publica nu lu apasa asia de tare si nu lu potu aduce mai siguru la sapa de lemn, cá sarcinele ce i provinu dela impedecearea folosintiei propriei sale limb in afacerile lui facia cu organele regimului de ori-ce ramu, fia acest'a militariu, finantiariu, de comunicatiune, de agricultura, industria si comerciu, de cultu si invetiamentu, cá si de administratiunea politica si judiciaria.

Al. XLVII. Dupa ce asia déra amu constatau, de ce mare insemnata este dreptulu de limba atat'a pentru siguranti'a onorei, averei si a vietiei fiacarui cive alu statului, catu si pentru cultur'a poporului in genere, care singura póté garantá prosperitatea statului, nu va mai fi de lipsa de a delucidá mai specialu si caus'a invetiamentului public din punctulu de vedere alu legei de nationalitate. Totusi trebue se amintim macaru atat'a, ca beseric'a fiindu chiamata de a promova religiositatea si moralitatea creditiosiloru chiaru si in interesulu ordinei interne a statului, acést'a nu o póté implini, déca nu are ocasiunea si midiulocete de a o plantá incepndu dela tinerime prin invetiamentul scolariu.

Recunoscemu, ca déca a multiamitu pre romani vreo lege adusa in diet'a Ungariei, apoi aceea e art. IX din 1868 incatu elu garantá besericei nationale a romanilor de confesiunea gr. or. in tóte trebile ei beseresci, scolari si fundationali, si asta impregiurare ne indreptatiesce de a sperá, ca si besericei nationale a romanilor de confesiunea gr. cat. se va garantá asemenea autonomia administrative. — Déra pre candu art. IX din 1868 asigura autonomia trebiloru nóstre scolari, pre atunci legea de nationalitate si legea scolaria face acea garantia cu totulu ilusoria. Noi recunoscemu dreptulu de supraveghiere alu statului asupra tuturor institutelor de invetiamentu si de cultura, si concedemu, ca statului cá si beseric'a, are nu numai dreptulu déra si datorint'a de a redicá si ajutá scoli si alte asemenea institute de cultura, si de a introduce deoblegamentulu de scóla, — déra din tóte acestea nu se póté deduce nici escusá puterea aceea discretionara, pre care legea scolaria o a depus'o in manile organelor regimului spre a strimiti pana in nimicire scólele si institutele de cultura redicate de comunele beseresci, — ci ar' trebusi mai vertosu se urmeze datorint'a loru, de a le sprijini si dotá si din parte-si din tóte poterile. Déca legislatiunea Ungariei crede, ca prin redicarea de scoli fara caracteru confesionalu va puté su-prime desvoltarea simtiului de nationalitate apoi tare se insiéla in calculii sei, pentru ca — lasamu — ca tóta actiunea produce cu atatu mai incordata reactiune in directiunea opusa, tocmai actiunea intentionata de legislatiune, déca ar' reusí, ar' lati numai neconfesionalismulu in tovarasi'a internationalismului modernu, care apoi nesmintit u ar' alterá cu totulu basea statului ungurescu. — Incidit in Scyllam qui vultu evitare Carybdim.

Al. XLVIII. Legea de nationalitate — ce e dreptu — promite in § 17—19, ca in acele scóle elementarie, ce le redica statul prin tienuturi, unde civiloru statului de ori-ce nationalitate, cari locuiesc mai compactu, se se dè ocasiune de a-si invetiá si propri'a loru limbă, apoi ca in institutele de categori'a midiulocia si mai inalta, unde ocuru mai multe limbii, se se redice catedre de limbile si literaturile respective: déra totu acesti paragrafi prescriu, ca limb'a instructiunei in scólele elementari se determináza prin ministru (déca vrea elu apoi si numai cea maghiara), éra in cele midiulocie si superioiri se eschide cu totulu limb'a romana, releganduse la catedre benevoli.

Unde este asia déra dreptulu de nationalitate si limb'a in instructiunea publica? Legea crede, ca a satisfacutu cerintelor de limbă, candu in § 27 a luat deoblegamentulu asupra sa, de a ingrigi că oficialii publici de prin tienuturile locuite de nationalitat compacts, se fia pre deplinu versati in limb'a acestora, déra cumca statul nu vré se aplice prin atari tienuturi numai oficiali din respective nationalatati o spune érasa insusi in § 27 — in se in ce chipu se se qualifice si oficialii de alta

nationalitate si cu deosebire cei de nationalitate maghiara, cari aplicanduse in mesur'a leului (Löwen-Antheil) au si ei deoblegamentulu legale de a luá procesele verbali si a dà resolutiuni in limb'a poporului — nu o spune, pentru ca aici a uitatu ori a vrutu se incungiure invetiamentulu obligatoriu alu limbei romane pentru acei tineri, cari se pregatesc de a fi organe midiulocitórie intre statu si poporu.

In fine déca legislatiunea a crediutu, ca va poté abstrage necesitatea imperativa a invetiamentului obligatoriu de limbile tierii, candu a otarit in § 19 alu legei de nationalitate numai limb'a maghiara de limb'a predarei invetiamentului specialu pentru universitatea din Pest'a, apoi aceea ar' poté avé acea consideratiune ce o cere inteleptiunea politica, facia cu nationalitatea romana, cá celu pucinu la universitatea din Clusiu, ce se redica in midiulocul romaniloru, limb'a acestor'a se fia acolo paritetica cu cea maghiara. —

(Va urmá.)

Cronica esterna.

ROMANIA. Bucuresc. Spre dovada la cele atinse in unulu din Nrii tr. imparatesim reportulu „Pressei“, celu da in publicu despre succesele societatei de asecurare „Dacia“, din Romania, care are aceste:

„Acesta societate a inceputu operatiunile sale numai dela Augustu 1871; prin urmare nu are nici unu anu de existintia.

Ce vedem in se?

Tóte actiunile ei s'a acoperit. Valórea unei actiuni, care este emisa cu 500 fr. s'a urcatu astazi la 570 franci, si asta urcare merge crescundu pe fiacare dí.

Afacerile sale suntu enorme si pagubele ce a platit prea mici. Asia se luamu a ecsaminá cifrele pana la lun'a Iuniu curente, si éta ce afiamu:

In sectiunea incendiului, numerulu politieloru de asecurari a ajunsu la enorm'a cifra de 5872.

Sum'a premielor platite societatei este de fr. 879,802.93 cent. — Capitalulu asecuratu este de 75,110.958 franci.

Pagubele aproximative ce s'a platit suntu numai de 12.000 fr.

In operatiunile de transportu asecurarile efectuate pana acum suntu 325.

Premiele platite societatei suntu de 55.384 fr. Ér' capitalulu asecuratu este de 4,821.622 fr.

Daunele cari s'a platit se urca numai pana pe la 20.000 franci.

La asecurarile pentru grandina, incepute numai de vr'o trei luni, numerulu politieloru de asecurare se urca la 223.

Premiele platite societatei suntu de 68.384 fr. 62 cent. Capitalulu asecuratu este de 4,238.326 fr. 2 cent.

Daunele platite pana acum suntu numai de 19.000 fr.

Asia dér', in mai pucinu de unu anu, asta societate romana a facutu, in totale, 6420 de asecurari; a asecuratu unu capitalu de 84,163.906 fr.; a primitu cá premiu in plata 1,003.571 franci; si a platitu cá despargubiri approximativu 51.000 franci.

Se ni se aréta o alta societate, chiaru straina, care in asia scurtu tempu se fi facutu unu asia mare progresu! — Si inca se notam, ca un'a din ramurele cele mai producatorie, aceea a asecurarei pentru vietia n'a inceputu.“

Amu vediutu si imbucuratoriulu succesu alu institutului nostru „Albina“ intr'unu tempu forte scurtu, si trebue se ne impinteneze asemenee succese la intrunirea tuturor poterilor, la totu felu de asociari, ca numai in aceste vomu afla si manutuirea si prosperarea, pe candu retrasi vomu fi esplotatati de toti trasii si impinsii, cá de vécuri, si noi in locu se prosperam, ne vomu destupta totu mai macri si mai umiliti si spiritualminte si materialminte. Se ne prefacemu in sange proverbiu: „Ajutati romane, ca numai asia -ti va ajuta si Ddieu!“. Romanulu e originalu in naturalulu lui, e grandiosu in intreprinderi; in se Rom'a fù mica, si din mica, dér' volnicia, se prefacu in Domn'a lumei;

asia se incepem si noi in micu, si din micu cu constantia fabriciana va cresce marele. — Numai parola se ne fia: Aideti se ne asociam la intreprinderi! —

FRANCI'A. Thiers, invitatu la unu banchetu de republicani comemorativu in onorea nascerei generalului din prim'a republika Hoche, datu de municipalitatea din Versailles, se scusà cu multimea negótiilor, inse dise, ca ar' fi fericit a se poté asocia banchetului, fiinduca patriotismulu numitului generale merita a se celebra că exemplu de toti francesii si de tòte generatiunile viitorie si spera, ca acestu modelu imitandu va asiedia unu fundamentu republikei de adi, care se nu se mai pòta derima. E d'r', ca Thiers e sinonimu cu republika — si reactiunea din adunare se va acomoda ultimei necesitat. — Gambetta in toastu la banchetu, recomandà francesilor: lucru, lucru si totu mereu lucru si érasi lucru, pe care se ni lu recomandamu si noi noue fara pregetu si incetare! —

ISPANI'A. 30 Iuniu. Cortesii s'au disolvat. Nouele alegeri suntu fixate pentru diu'a de 24 Augustu viitoriu, ér' deschiderea cortesiloru pentru 15 Septembre. —

Mari sperantie nutrescu acum radicalii ajunsi la potere. Ministeriul decretase si despartirea bisericei de statu, infintarea juriului, organisarea militieloru nationali in numerose batalioné, că voluntari ai libertatei, apoi acum vré si cortese alese dupa vointia si in libertate; care se reprezente natiunea in realitate, nu in fictiune corruptionistica, cum o pranctisa reactiunile pe totu loculu. Carlistii voru fi in scurtu distrusi si nici partita lui Don Alfonso, fiu exreginei Isabel'a, sprijinita de Montpensier rud'a lui, care prin manifestu prochiamà returnarea dinastiei regelui Amadeu, nici carlistii nu voru mai poté misca nemica in contra; numai déca s'ar intruní cu republicanii in principiulu libertatei sub fiului liberalei dinastie romano-latine; altfeliu Ispania numai că republic'a va remané odihnită de reactiune si inca nici atunci, ca-ce reactiunea nici sub republika nu -si schimba perulu, decat form'a de regim, si liberalii si radicalii suntu pre ecuitabili facia cu dusmanii loru neadormiti. —

Londonu 1-a Iuliu. „Times“ publica resumatulu conventiunei franco-germane, ale carei puncte principali suntu: ratificarea conventiunei va avé locu in optu dile; dupa dòue luni dela ratificare se va plati prim'a diumetate de miliardu; dupa 15 dile dela acésta plata departementulu Haute-Marne va fi evacuat; a dòu'a diumetate de miliardu se va plati la 1-a Marte 1874, dupa care va urmá evacuarea Vosgoru si Arrores. —

Dupa plat'a miliardului alu treilea, impreuna cu dobandise, care se va efectua la 1-a Marte 1875, departemente Meurthe, Meuse si Belfortulu voru fi evacuate.

Inainte de executarea definitiva a tractatului, Francia nu va avé dreptu a intretiené in departamentele evacuate decat trupele necesarie pentru mantinerea ordinei. Francia nu va puté nici construi nici restaura fortaretiele departementelor evacuate.

Germania are dreptulu de a lasa trupele de ocupatiune in forturile actuali, ér' cheltuielile de intretienere voru fi in sarcina Franciei.

Consemnarea

contribuirilor si ofertelor incurse in favorea infintiarei si sustinerei unei academie romane de drepturi.

Din Betleanu: DD. Ioane Merzocu proprietariu a subscrisu 100 fl. solvitu 5 fl., capitalulu la finea vietiei. Georgiu Tecariu protopopu subscrisu 10 fl. in totu anulu. Sim. Moldovanu invetiatoriu subscrisu 10 fl. solvitu 2 fl. 21 cr., in 2 ani. Petru Muresianu-Sireganulu solvitu 5 fl. din 20 fl.

subscrisi. Gregorie Rodneanu cantoru solvitu 1 fl. Georgiu Tecariu jun. scriet. polit. subscrisu 5 fl. solvitu 1 fl., in 5 ani. Pe totu anulu au subscrisu: Petru Marzocu, fetu 3 fl. Ilie Nedelea curat. I. 1 fl. (solvitu 1 fl.) Ioane Tomuca Morariu curat. 1 fl. Pantelimonu Moldovanu 2 fl. (s. 2 fl.) Vasile Cira clopotariu 1 fl. Teodoru Malutianu econ. 1 fl. (s. 1 fl.) Iacobu Chircu econ. 1 fl. Nicolae Chirtosiu econ. 50 cr. (s. 50 cr.) Teodoru Moldovanu econ. 50 cr. (s. 50 cr.) Lazaru Diuganu econ. 1 fl. Mitru Cocianu econ. 40 cr. Petru Tomuca Morariu econ. 50 cr. (s. 50 cr.) Casianu Marianu econ. 20 cr. (s. 20 cr.) Teodoru Magerusianu 20 cr. Mihailu Morariu 1 fl. Alecsa Diuganu 50 cr. Mafteiu Popu curat. 1 fl. Georgiu Chircu curat. 1 fl. (s. 1 fl.) Teodoru Albu morariu 1 fl. Georgiu Morariu econ. 25 cr. (s. 25 cr.) (Va urmá.)

mentulu romanu I, cu alu doile unu salariu de 150 fl. v. a., si anume 50 fl. din fondulu scolasticu si 100 fl. din cass'a comunitatei Vestemu, apoi cu ambe posturile cortelu naturale si lemne de focu dupa usulu de pana acum, si in fine dreptulu de pensiune in sunetulu §§-loru 17 si 23 din „Normativulu scolasticu pentru scólele reunionei granitairesci din regimentulu romanu I“. Suplimentele instruite cu documentele recerute se se adreseze comitetului subscrisu.

Sibiu, 25 Iuniu 1872.

Comitetul administrativu

alu fondulu scolasticu alu fostilor grani-tari din regimentulu romanu I.

ANUNCIU.

Julius Gross orologiariu (ceasornicaru) -si ie onore a incunoscinta pe onoratulu publicu, cumca in localulu traficei de tutunu M. Gross, strat'a Vamei Nr. 561 s'a etablatu cu depusulu seu. —

Subscrisulu amu onore a face cunoscutu, cumca me afu provediutu cu unu depusu mare de orologe (ceasornice) de tòta sòrtea. Se voru efectui in tempu catu de scurtu si reparature de orologe, pelanga garantia.

De si incepotoriu voiu fi in stare a servi pe cei ce me voru cauta (pe musterii) catu se pòte de bine si cu pretiulu celu mai usioru si me rogu de concursu si incredere, ce le voiu dovedi prin punctualitate si acuratetia.

3—3

Julius Gross.

Schwarze et Bartha,

piat'a Nr. 16,

prestéza cu cunoscutai so-

liditate

tòta specie de vestimente

de cavaleri

si oferéza o. p. una cantitate mare pe alesu de cele mai noue materie de sur-

tu, pantaloni si giletce

cu pretiulu celu mai mo-

deratu.

g. 7

Invitare de prenumeratiune

la

„Gazet'a Transilvaniei“

cu conditiunile de pana acum.

Avemu mare problema de resolvat. Se nadamu cu totii tòte concursele imprumutate, ca numai asia vom poté lupta cu succesu. —

Alegorile inca nu suntu finite si procesele de presa ni s'au si inceputu! — —

Cu acestu Nr. se finesce I. semestru. —

Cursurile

la bursa in 2 Iuliu 1872 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 36	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	8 " 91	" "
Augsburg	—	—	108 " 90	" "
Londonu	—	—	111 " 35	" "
Imprumutulu nationalu	—	—	64 " 60	" "
Obligatiile metalice vechi de 5%	71	" 80	" "	" "
Obligatiunile rurale ungare	82	" —	" "	" "
" temesiane	81	" 50	" "	" "
" transilvane	79	" 50	" "	" "
" croato-slav.	84	" —	" "	" "
Actiunile bancei	—	—	852 " —	" "
" creditului	—	—	330 " —	" "

Concursu.

Pentru ocuparea postului de invetiatoriu dirigente la scol'a centrale granitaresca din Lis'a, precum si pentru ocuparea postului de invetiatoriu secundariu la scol'a granitaresca din Vestemu se escrie prin acésta concursu pana la 14 Iuliu a. c. st. n. Cu postulu de antajui e impreunatu unu salariu anuale de 200 fl. v. a. din fondulu scolasticu alu fostilor granitari din regi-